

О. А. Іванова¹, О. І. Решетняк²

¹Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»

²Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ

Розвиток сучасної науки безпосередньо залежить від стану справ наукової діяльності у вищій школі. Усі передові країни розвиток наукової діяльності концентрують в університетах. Наукова діяльність провідних зарубіжних університетів приносить значний внесок у ВВП їх країн. Розвиток науки у вищій школі є потужним інноваційним ресурсом для зростання ефективності всієї системи освіти і економіки в цілому.

У сучасних умовах традиційна роль вишів, що полягає лише в передачі суспільству знань і підготовці фахівців певних спеціальностей, усе більшою мірою трансформується в бік підвищення важливості наукової діяльності. Сучасні університети мають істотний вплив на розвиток і формування фундаментальних знань, містять практичну спрямованість на створення інноваційних продуктів. Основним завданням університетів у багатьох країнах світу є розвиток і підтримка фундаментальної науки і створення нових знань для вдосконалення університетської освіти [1]. Усе актуальнішими стають проєкти інтеграції передових досягнень у галузі науки й освіти.

Через це потрібно визначення проблем, які виникають у науковій діяльності вітчизняної вищої школи, для їх подолання. Розглядаючи динаміку чисельності науковців в Україні відзначають, що порівняно з 2010 р. в 2017 р. намітилася тенденція до їх скорочення. Якщо в 2010 р. чисельність співробітників, задіяних у науковій діяльності в Україні становила 182 484 осіб, то в 2016 р. – 97912 осіб, тобто скоротилася на 42%. Спостерігається негативна тенденція і для наукових діячів вищої школи. Якщо 2010 р. їхня частка становила 37%, то 2016 р. – лише 21%. Чисельність науковців вищої школи скоротилася в 3 рази з 67588 осіб 2010 р. до 20717 осіб 2016 р. [2]. Ця тенденція зберігається. Крім названих проблем скорочення чисельності наукових діячів у вищій школі, аналіз літературних джерел [3; 4; 5; 6; 7] дозволив виявити ще низку проблем, з якими стикається вітчизняна наука. А саме:

– Низька науковість, екстенсивний тип розвитку вітчизняної економіки, зниження кількості інноваційно-активних підприємств, низький рівень витрат бізнесу на дослідження й інновації.

– Непослідовність державної політики щодо розвитку науки, відсутність цілей і стратегій розвитку науки в Україні, неефективна

система управління наукою, неефективна організаційна структура, низька інноваційна культура урядовців.

– Низька затребуваність науки економікою (створення незатребуваних наукових продуктів) та відірваність науки від виробництва, низький рівень державного замовлення високотехнологічних продуктів.

– Недосконалість правової бази регулювання розвитку науки.

– Низький рівень ефективності наукових досліджень, комерціалізації діяльності наукових досліджень, нераціональне використання кредитів, зорієнтованість на грантоїдство, готовність за гранти науково обгрунтовувати будь-що і займатися будь-чим.

– Недостатність фінансування, незбалансованість фінансування, відсутність ефективної системи розподілу фінансових ресурсів, сучасної матеріально-технічної бази та ефективного інформаційного забезпечення наукових досліджень.

– Розрив між цілями та задачами науки та освіти (непогодженість дій).

– Незабезпеченість гідного рівня життя для науковців, низький рівень матеріального та морального забезпечення й соціального захисту співробітників науково-технічної галузі.

– Низький рівень інтеграції у світову науку, наростання у світі наукової нерівності країн, нав'язана Україні ззовні роль донора науково-технічного потенціалу.

– Занепад багатьох наукових шкіл, орієнтація на імітативний підхід до науки.

– Недостатнє приділення уваги якості підготовки майбутніх кадрів.

– Демографічні чинники (віковий склад, брак дослідників середнього віку, терміни переобрання на посади, проблематичність залучення молоді до наукової галузі, відтік наукових та науково-технічних кадрів).

Утім, безліч проблем, з якими стикається університетська наука, не дає підстави говорити про її відсутність. Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» вже понад двадцять років має статус навчально-наукового комплексу та являє собою експериментальний майданчик МОН України, що підтверджується результативністю роботи наукових шкіл та напрямів, інтеграцією науки й освіти, проведенням міжнародних конференцій, наукових семінарів, значною кількістю наукових видань, захистом дисертаційних досліджень, а також основне – залученням до ефективної наукової діяльності всіх учасників освітнього

процесу в академії: учнів, студентів, аспірантів, учителів, професорсько-викладацького складу університету.

Отже, подолання проблем університетської науки є одним з основних завдань виходу вітчизняної науки з кризового стану.

Бібліографічні посилання

1. Бурдонос Л. І. Модернізація інвестиційного забезпечення сфери науки в Україні. *Traektorîâ Nauki = Path of Science*. 2016. № 11. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/modernizatsiya-investitsiynogo-zabezpechennya-sferi-nauki-v-ukrayini> (дата звернення: 25.08.2018).
2. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Дорогу осилит идуший... / Нар. укр. акад. ; под общ. ред. Е. В. Астаховой. Харьков, 2015. 645 с.
4. Вища освіта і наука : науково-аналітичний огляд / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка ім. М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. Київ, 2017. № 10 (жовтень). 83 с.
5. Иванова О.А. Формализация подходов к оценке научно-исследовательской работы университетского преподавателя: риски искажения мотивации. *Образовательные риски: суть и подходы к решению*. Харьков, 2018. С. 210–214.
6. Научные школы: проблемы теории и практики / Нар. укр. акад. ; под общ. ред. В. И. Астаховой, Е. В. Астаховой. Харьков, 2005. 331 с.
7. Решетняк Е. И. Влияние рисков образовательной системы на научный потенциал Украины. *Образовательные риски: суть и подходы к решению*. Харьков, 2018. С. 210–214.

Є. Г. Іванцов

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ІМЕННІ АУДИТОРІЇ – ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТІ ПРО ВИДАТНИХ ВИПУСКНИКІВ, НАУКОВЦІВ, ВИКЛАДАЧІВ УНІВЕРСИТЕТУ

На факультеті української й іноземної філології та мистецтвознавства майже за кожною кафедрою закріплені іменні аудиторії. На стендах, планшетах, вітринах розміщено інформацію про тих, хто залишив помітний слід в освітянській галузі України, зробив вклад у розвиток гуманітарних знань у нашій країні. Усі вони випускники факультету або професори кафедр, роботі на яких присвятили все своє життя, залишили багату наукову спадщину, учнів і послідовників. У таких аудиторіях візуалізується і актуалізується пам'ять про